

הלכות עירובין שסג-שסד

מועלת למכוי אלא מפני שעל ידה ניכר ונראה שהמכוי חלוק מרשות הרבים שלפניו שוב וכל שכן התל שבאמת הוא חולק ביניהם:

שסד דין מכוי המפולש ועשוי בגדל וכו' מ' סעיפים:

א מכוי המפולש^א בשני ראשו לרשות הרבים^ב והוא עצמו אינו רשות הרבים^ג כגון שאין רבים בקוונים בו^ד או שאין ברחבו מ"ז אמה^ה וע"ד שנתבאר בסיומן שמו"ה וכן המפולש בראשו א' לרשות הרבים ובראשו השני לכרמלית^ו או אפילו שני ראשו פתוחים לכרמלית^ז אינו נותר בלחי וקורה מכאן ולחי וקורה מכאן אלא צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן אם אינו רחב מעשר אמות^ח לפי שצורת פתח היא כמחיצה גמורה^ט ונמצא שאינו פתוח אלא מצד אחד ואינו נקרא מפולש.

אבל אם ראשו אחד פתוח לרשות הרבים וראשו השני לחצר שאינה מעורבת א"צ אלא לחי או קורה בשני ראשו^י שהרי ראשו הפתוח לחצר אינו מחוסר מחיצה שם שמחיצות החצר מתירות אותו וא"צ תיקון שם אלא מפני שפרוץ שם במלואו למקום האסור מחמת חסרון עירוב ולא מחמת חסרון מחיצות לפיכך די שם כתיקון כל שהוא^{יא}.

ויש אומרים^{יב} שבראש הפתוח לחצר צריך שיהא שם לחי ולא קורה כדי שיהא נראה שם כסתום שהלחי נידון משום מחיצה מה שאין כן בקורה (ולענין הלכה ברברי סופרים הלך אחר המיקל).

וכל זה כשהחצר אינה רגילה במכוי זה כגון שיש לה פתח למכוי אחר אבל אם היא רגילה בו אפילו צורת פתח ודלתות אינן מועילות להחיר שם אם לא נשתתפה במכוי זה עם שאר החצירות הפתוחות לו^{יג}.

ואם נשתתפה בו אין צריך לערב כלל כמו שיתבאר בסיומן שפ"ז^{יד}:

ב וכל זה במכוי אבל חצר שאין ארכה יתר על רחבה שאינה ניתרת אלא בפס ד' או בב' פסין של משהו^{טו} וכן מכוי שחצר אחד מתנאי מכוי^{טז} בענין שאינו נותר בלחי וקורה אלא כתיקון החצר^{יז} אין פילוש אוסר בהם אלא אפילו הם מפולשים לרשות הרבים בשני ראשיהם והרבים נכנסין מכאן ויוצאים מכאן^{יח} די להם^{יט} כתיקון החצר מכאן ומכאן:

שמב כרעיל מעוף א.

סימן שסד

- א. רב יהודה עירובין ג' ב' מור ושילע פ"א.
 ב. מ"ט ממשנת הרמב"ם הל' שבת פ"ז הל"ג ב"י ד"ה מכוי המפולש ממשנת הר"ף ורא"ש שם פ"א ס' ה. מור ושילע שם.
 ג. ואם הוא עצמו רח"ה יתבאר לקמן ס"ה.
 ד. הגהת אשרי שם פ"א ס' ה. תוספת שבת ס"ק ב. וראה העי"ב תר"ע נ' 56.
 ה. ח"מ ובי"ט אמת.
 ו. סעיף יא"ב. ועם נתבאר מתי מני כפחות מפי"ז אמות.
 ז. רב יהודה אמר רב שם [ז], א. מור ושילע שם.
 ח. גמרא שם. ע"י שם בתוס' ד"ה בקעה. ריב"ש ס' תה. רמ"א פ"א.
 ט. תוס' שם ג', א. ד"ה ולחי וקורה.
 י. לביש שם ג', מ"ז ס"ק א. וראה גם לקמן ס"ד.
 יא. הגהת ס"ק א. רפ"ב אות י'. מור ושילע שם. ט"ז ס"ק
- א. רב"ש פ"א. וראה לעיל ס' ששנ ס"ב וספ"ה, שבאנועו המכוי לא מני בלחי, וש"נ.
 יב. מ"ז שם.
 יג. ב"ח ד"ה ומ"ש אבל אם צד, מלשון הגהת סמ"ק שם. ת"א ס"ק א.
 יד. דש"י. תוס' ז. ע"ב ס"ה ראי רב. אלא צריך אצטבא, כדלקמן ס' ששנ פ"ט. ואם רוצה לחלק מכוי או חצר לשנים ראה לעיל ס' ששנ ס"ב וספ"ה.
 טו. סעיף ב.
 טז. ט"ז פ"י ששנ ס"ק ג.
 יז. היינו כשאין ארכו יתר על רחבו; משא"כ כשאין רחבו וחצרות פתוחים לה יתבאר בסעיף הבא.
 יח. רמ"א פ"א.
 יט. משנה פ"ג ד' דסנהרות מ"י. גמרא עירובין ז', א. מור ושילע ס' ששנ פ"ג. מ"ז שם ס"ק ב"ג. מ"א שם ס"ק ד. וראה גם לקמן ס' ששנ ד"ה. וראה ד"ה צ"צ פ"ד, רע"א – כשהצורה יתיר מנעשר או מן אמות.
 כ. אף ללמלל בתוכו. עירובין ה', רע"ב.

הלכות עירובין שסד תשנא

ג ומבואות שלנו אף על פי שדינים כחצר שאינן ניתרים בלחי וקורה הואיל ואין בתים והצרות פתוחים לה כראוי מכל מקום לענין פילוש אינם כחצר אלא כמבוי המפולש¹⁰ שצריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן¹¹ ולא די להם בתיוקן החצר מכאן ומכאן הואיל ולעולם הם קרובים לרשות הרבים או לכרמלית יותר מהחצר שרוב החצרות הם פתוחות למבוי ומבוי לרשות הרבים או כרמלית לפיכך החמירו בתיוקנם יותר מתיוקן החצר לענין פילוש¹² כמו שמטעם זה החמירו בתיוקנם יותר מבתיוקן החצר לענין ארכם יתר על הרבם כמו שנתבאר בסיומן שם¹³:

ד (אע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה¹⁴ ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונטרסין¹⁵ רשות היחיד גמורה היא מן התורה¹⁶ אפילו עשה כן באמצע רשות הרבים גמורה¹⁷ כמו שנתבאר בס' שם¹⁸ אע"כ מדברי סופרים אין צורת פתח מועלת לרשות הרבים גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רשות הרבים שנתבאר בס' שמה"ק אלא הבא להכשיר רשות הרבים להתיר בה המלמול צריך לעשות לה דלת מכאן¹⁹ ודלת מכאן²⁰ והוא שנעולות בלילה²¹ שנעולות הרלחות עושה אותה כחצר אחת של רבים ומערבין את כולה²² על דרך שיתבאר בס' שצ"ב ושוב אין מבואותיה צריכין שום תיוקן²³.

והש אומרים²⁴ שא"צ שיהיו נעולות בלילה רק שיהיו ראויות לינעל שאם משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לינעל ויש להחמיר כסברא הראשונה²⁵ אף על פי שהעיקר כסברא האחרונה²⁶.

וכבר נתבאר בס' שמה"ק²⁷ שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה²⁸:

ה מבוי עקום²⁹ כמין ד' ומפולש בב' ראשו לרשות הרבים³⁰ או לכרמלית³¹ דינו כאלו היה מפולש בעקמומיותו לרשות הרבים או לכרמלית וצריך לעשות לו תיוקן בעקמומיותו³²

-
- כא** ט"ז ש"י ששג ס"ק ת"ו וכו"מ בדמ"א שם סכ"ג ומ"א שם ס"ק כו ובס"י ששה ס"ק ה' וראה גם לקמן שם ס"ב.
 - כב** ראה מ"מ וציונים.
 - כג** מ"א ס"י ששג שם. ע"י בח"ש בסוף ס"י זה ס"ב בשם הת"א שם.
 - כד** מעוף לב.
 - כה** תוס' שבת ג' ב ד"ה יתר על כן. ש"ת הרשב"א ח"א ס"י ת"א. הובא בב"י ס"י ששג (סכ"ז) ד"ה ואינו נותר בלחי וקורה. וראה ח"י צ"צ פ"ג א.
 - כו** עירובין יא, א.
 - כז** תוס' שם ו, א ד"ה רבי אבהו. וראה פרי מגדים משב"ז ס"י ששג ס"ק א. ח"י צ"צ סב, ד ואי"ל. רד, א.
 - כח** תוס' שם שם יא, א ד"ה אליבא, ורא"ש שם פ"א ס"ג (אף בפסו ביראות שריבים בוקעים). תוס' שם כב, א ד"ה ודא (ה'רלב"ג הפליגי על רבי יהודה אף צורת הפתח מנתי מן התורה). וראה ח"י צ"צ סב, ד. וראה שם מג, א בדת הרמב"ם והרשב"א. ושם סד, א. וראה דברי נהמיה א"ה ס"י כב.
 - כט** מעוף יז (אלא ששם לא נתפרש החינו אפילו באמצע הח"י).
 - ל** מעיפים יא"ב.
 - לא** ח"י יותנן ו, ב (משום דלמסקנא כדף כב, א י"ל דכאן וס"ל דירושלים לא היו לה שם ד'. ונפ"ל לא קשה מדי משו חתום דף ג, ב ד"ה והאני רבה. כ"ד הרמב"ם וסור ושורע דרוק). וראה ח"י צ"צ סב, ד (סוף אות א). דברי

-
- נהמיה א"ה ס"י כג (לא, סע"א). מ"מ וציונים.
 - לב** רש"י שם ד"ה היכים. תוס' שם ד"ה והאמר. וראה מ"א ס"ק ב.
 - לג** ר' יוחנן שם. ר"ף ורא"ש פ"א ס"י ה' ריעה הא' שבמור ושורע ס"ב. וראה לעיל ס"י שמה ס"א. שאם אינן נעולות בלילה הרי דר"י בח"ל לדיעה זו (כשאין שם צורת הפתח). כ"י יוחנן שם.
 - לד** רש"י שם ד"ה וירושלים.
 - לה** ר"א"ש שם. מור ושורע שם.
 - לו** שווא"ל שם (כמבוי המפולש. ומה ילפינן לדרין ברה"ק). רמב"ם פ"י ה"י טו"ה. שם ד"ה ריעה הב' שבשורע שם.
 - לז** משמעות שורע שם. ורמ"א ס"י שמה ס"ו. וראה גם לעיל שם ס"א.
 - לח** דרבי משה ס"ק א.
 - לט** מעוף יב.
 - מ** וא"כ לא בני נעילה ואף מני בצורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן (פסטי עירובין למחר"ם מיומנתי ס"י קלב. הובא במרמכי עירובין רמז תקמ. הנהות מיומנתי ח"ל עירובין פ"ב אות ג' דרבי משה שם). וראה ח"י צ"צ סד, א"ב.
 - מא** רב שם ו, א. מור ושורע ס"ג.
 - מב** רש"י שם ד"ה מבוי עקום.
 - מג** ט"ז ס"ק ב. מ"א ס"י ששג ס"ק כג.
 - מד** רש"י שם ד"ה תורתו כמפולש. תוס' שם ד"ה רב אמר. רא"ש שם פ"א ס"ו. מור ושורע שם.

הלכות עירובין שמד

לפי שהתיקון של מבוי מפולש צריך שיהא נראה לכל בני המבוי^מ וא"כ התיקון שבראש זה אינו מעיל להדרים בראש זה וצריך שיעשה צורת פתח בעקמומיותו כדי שיהא הצורת פתח שהוא תיקון של מבוי מפולש נראית להדרים כאן ולהדרים כאן ובשני ראשיו יעשה לכל א' לחי או קורה^מ וכל שכן אם יעשה צורת פתח בכל אחד מב' ראשיו ולחי או קורה בעקמומיותו^מ ואם עשוי כמון ח'^מ צריך צורת פתח בשני עקמומיותיו ולחי או קורה בשני ראשיו^מ.

ולאחר שנעשה צורת פתח בעקמומיות יכולין לחלק עירובם שהדרים מצד זה של צורת פתח יערכו לעצמן והדרים מצד זה יערכו לעצמן או אם שבני צד זה יערכו ביניהם ובני צד זה לא יערכו אין אסורים אלו על אלו אלא אלו אסורים בחלקם ואלו מותרים בחלקם^ב שצורת פתח חולקת רשויות כמ"ש בס"ש ש"ג^מ:

ז מבואות הפתוחים אלו לאלו הרי כולם במקום פתיחתן זה לזה דינם כמבוי עקום וצריכים שם תיקון שנתבאר שכיון שהחיצון פתוח לרשות הרבים^ב או לכרמלית^ב הרי אותו מבוי שפתוח אליו חשוב כפתוח לרשות הרבים או לכרמלית ממעם שנתבאר כמבוי אחד שמתעקם וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם:

ז מבוי העשוי כנדל^ב והיינו מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו משני צדדיו כעין שרין הנקרא גדל שיש לו שורה של רגלים מצד זה ומצד זה^מ וראשי השניים של מבואות הקטנים פתוחים לרשות הרבים^ב או לכרמלית^ב עושה לכל אחד במקום פתיחתו לגדול^מ צורת פתח לפי ששם הוא כמבוי עקום.

ואפילו אם המבואות הקטנים שבצד זה הם מכוונים ממש כנגד אותם שבצד זה שנמצא כל אחד מהם עם אותו המכוון נגדו בצד השני הם כמבוי אחד מפולש ואין כאן עיקום כלל מכל מקום הרי כל אחד מהם הוא כמבוי עקום עם הגדול שהרי מה שפתוח לגדול הוא כפתוח לרשות הרבים^ב הואיל ואי אפשר לראות בו התיקון של הגדול כמו שנתבאר כמבוי אחד שמתעקם ואצ"ל אם המבואות שבצד זה אינם מכוונים כנגד אותם שבצד זה^מ ואצ"ל אם אין שם מבואות אלא מצד אחד בלבד^מ:

ך ובראשי השניים של מבואות הקטנים הפתוחים לרשות הרבים או לכרמלית יעשה לחי או קורה^מ וכמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת פתח בראשו האחד ובראשו הב' לחי או קורה ואם אינו מפולש עושה לחי או קורה בראשו^מ:

נה רש"י שם ד"ה גדל. מ"ז ס"ק ג.
 נו רש"י שם. מור וש"ע שם.
 נז כרמלית ס"ה.
 נח רש"י שם ד"ה מהך נוסא. מור וש"ע שם.
 נט ב"י ד"ה גמ"ש אפילו אין, ממשנעות הרעב"ם הל'
 שבת פ"ה הל"ט, ומור וש"ע שם. בי"ד ד"ה והעשוי
 כנדל. ת"א ס"ק ה.
 ס רעב"ם ומור וש"ע שם.
 סא ש"ת תהדרי ב' ב' ח"ג ס' ע"ד. כנסת הגדולה
 בתב"י. ת"א שם.
 סב רבא שם. מור וש"ע שם.
 סג מור וש"ע שם.

מה תוס' שם. רא"ש שם.
 מז רש"י תוס' רא"ש שם.
 מז רא"ש שם. מור וש"ע שם.
 מח אף ששני הפתוחים הם לרה"ר אחד, כרמלית ס' שם
 ס"ז כשה"ג.
 מט שם ג' ב' וכפרש"י ד"ה מבוי עקום. מור וש"ע שם.
 נ רבינו יהונתן שם ד"ה אימרו מבוי עקום. ת"א ס"ק ג.
 וראה לקמן ס' שם ס"מ, דרוינו שסילקו עצמם ע"י
 עירוב זה שלא לעבור עליהם שבת.
 נא מעוף לב ומעוף לח.
 נב הרא"ש בתשובה כלל כא ס"ז. ש"ע ס"ה.
 נג כרמלית ס"ה.
 נד עירובין ח, ב כרמא. מור וש"ע ס"ה.

הלכות עירובין שמד-ששה תשנג

מ וכל דיני מבוי עוקם הם במבוי שבתים והצירות פתוחים לתוכו כראוי אבל מבואות שלנו שאין בתם והצרות פתוחים לתוכו כראוי ודינם כחצר אינם צריכים שום תיקון בעקמומיתם כמו שא"צ בחצר עקומה^{טו}.

ואף שלענף פילוש לרשות הרבים או לכרמלית אנו מחמירים בהם כמו במבוי גמור^{טז} והו לפי שהם קרובים שם לרשות הרבים או לכרמלית מה שאין כן עקמומיתם שאינו קרוב לרשות הרבים אין מחמירים בו יותר מבחצר^{טז}.

ששה דין מבוי שנפרץ וכו' א' סעיפים:

א מבוי שנפרץ אחד מצדדיו^א לרשות הרבים או לכרמלית^ב אע"פ שלא נפרץ במילואו וגם אין בפרצה יותר מעשר אם היא כפחות מד' טפחים לראשו המתוקן בלחי או קורה דהיינו שלא נשאר עומד ד' טפחים בכותל המבוי שבסיום הפרצה והיא יתירה מג' טפחים שאינה כלבוד אסור שמה וינחו בני המבוי פתח המבוי המתוקן בלחי וקורה וילכו להם דרך פרצה זו לרשות הרבים או לכרמלית שהמבוי נפרץ להן כדי לקצר דרכם^ג ויתבטל ממנו שם פתח מבוי כיון שאין בני המבוי הולכים שם ויתבטלו ג"כ הלחי והקורה שבו^ד לפי שהם צריכים להיות כפתח המבוי והוא אין שם פתח מבוי עליו.

אבל כשנשארו פס ד' טפחים עומד מהכותל לא נתבטל שם פתח מבוי ממנו לפי שהוא עדיין פתוח לד' טפחים הללו שיש שם מבוי עליהם שלא אמרו^ה שיעור מבוי ד' אמות אלא הבא לעשות הכשר מבוי בתחלה אבל מבוי שהיה כשר מתחלתו אינו נפסל ומתבטל מתורת מבוי עד שלא נשתיר בו ד' טפחים^ו.

לפיכך אם לא נשתיר עומד ד' טפחים ורוצה להעמיד שם פס ד' טפחים אינו מועיל כלום עד שיהא בפס ד' אמות כיון שכבר נפסל המבוי וכו' להכשירו^ז.

וכיון שיש שם מבוי על ד' טפחים שנשתירו או על ד' אמות שהעמיד הרי הלחי או הקורה מתוקנים לפתח מבוי כראוי והפרצה אינה אוסרת כלל אם אינה יתירה מעשר אמות^ח שהיא כפתח ג"כ ואין המבוי נפסל בפתחים הרב^ט.

והוא שאין רבים בוקעים בפרצה זו^י כגון שפרוצה למקום ממונה או מקולקל במיט ואין דרך רבים לעבור באותה פרצה^{יא} וכל שכן אם נשתירו גידודים^{יב} מהכותל שנפרץ שהם מעכבים ההולך^{יג} אבל אם רבים בוקעים שם אפילו אין שם בפרצה אלא ד' טפחים צריך

ד רש"י שם ה, א ד"ה מתיר וברך י, ב ד"ה מאי שנא. מ"א ס"ק ב.
ה לעיל ס"י שפס מבוי.
ו נגמרא שם. מ"ז ס"ק א.
ז תוס' שם ד"ה מוק מבוי. מ"א ס"ק א.
ח וב חזן בר רבא שם ג, א. מור ושילע ס"א וס"ב.
ט רש"י שם ה, א ד"ה מתיר בפרוצה.
י נחמא שם ג, א. מור ושילע ס"ב.
יא רש"י שם ד"ה מלל. הנהו אשירי פ"א מ"ז. מ"א ס"ק ד.
יב נגמרא שם. מ"א ס"ק ד.
יג רש"י שם ד"ה תתם.

טד וראה שולחן צ"צ ס"י מא מוק אות ה, בכבואות שלנו שבכל חצי יש בית אחד שבו כמה חדרים, שיש לוטר שיש להם דין מבוי וצריכים תיקון בעקמומיתם.
טה כהלעיל ס"ג.
טו מ"א ס"י שפס ס"ק ב.

סימן ששה

א ד' אמו' ר' אפי עירובין נהו, א. מור ושילע ס"א.
ב עני ט"ז ס"י שפס ס"ק ב. לעיל שם ס"ה, ובגמרא שם ודו"ק. ראה מ"ז וצוננים ד"ה לר"ה או לכרמלית שהמבוי.
ג נגמרא שם י, ב.